

Junior

Een verhaal over misstanden tijdens vreemdelingendetentie en de uitzetting naar Congo

Stichting LOS- Meldpunt Vreemdelingendetentie

Februari 2022

Junior (Meneer M.) heeft in de twintig jaar dat hij in Nederland heeft gewoond, meer dan tien keer in vreemdelingendetentie gezeten. De laatste keer dat hij er zat, voordat hij werd uitgezet, hebben er zorgwekkende voorvallen plaatsgevonden. Voor al deze voorvallen hebben wij klachten ingediend en erop aangedrongen dat Junior beter moet worden behandeld. In totaal gaat het om achttien klachten(!). Deze grote hoeveelheid aan klachten toont aan dat Junior een erg moeilijke periode heeft gehad in vreemdelingendetentie. Ook de uitzetting is heel moeilijk geweest voor hem.

Isolatie

Plaatsing in isolatie¹ is in strijd met mensenrechten² en kan leiden tot ernstige gezondheidsproblemen³. Toch heeft Junior binnen drie maanden tijd zeven keer in isolatie gezeten (35 dagen in totaal).

De eerste keer dat Junior in isolatie is geplaatst, heeft hij een week in isolatie gezeten, zonder te weten waarom hij hier was geplaatst. Vooraf aan een isoleercelplaatsing dient altijd een schriftelijke mededeling te worden uitgedeeld. Dit is een papier waarop staat dat iemand isolatie krijgt opgelegd. Daarnaast staan de redenen en de duur van de isoleercelplaatsing erop. Junior heeft nooit een schriftelijke mededeling ontvangen.

Wij hebben een klacht voor Junior ingediend tegen de isoleercelplaatsing. Gedurende de klachtenprocedure stelt de directie een verweer op, waarin zij hun standpunt verdedigen. In het verweer van de directie wordt wederom niet benoemd wáárom zij Junior in isolatie hebben geplaatst. Er wordt enkel gezegd dat zij inderdaad geen schriftelijke mededeling hebben uitgedeeld. De directie was het met ons eens dat de isoleercelplaatsing niet volgens de regels is verlopen en dat Junior recht heeft op een tegemoetkoming. Volgens de klachtencommissie moest Junior op tijd weten waar hij aan toe was, zodat hij zich mentaal kon voorbereiden op de situatie. Uiteindelijk heeft de klachtencommissie om deze reden de klacht gegrond verklaard.

¹ Zie ook: <https://meldpuntvreemdelingendetentie.nl/isolatie-obs/>

² Amnesty International, Dokters van de Wereld, Stichting LOS – Meldpunt Vreemdelingendetentie 2015.

³ WHO 2014, p. 4, 151, 180.

De tweede isoleercelplaatsing was naar aanleiding van het bij zich dragen van een scherp voorwerp. Ook voor deze isoleercelplaatsing hebben wij een klacht voor Junior ingediend. De klachtencommissie heeft de klacht deels gegrond verklaard en deels ongegrond. Ze zijn het eens met de keuze van de directie om Junior in de isoleercel te plaatsen, omdat Junior een gevaar voor zichzelf en voor het personeel zou kunnen zijn. Een isoleercelplaatsing zou daarom een terechte beslissing zijn geweest. Echter heeft de directie weer geen schriftelijke mededeling aan Junior uitgedeeld, waardoor de klacht deels ongegrond verklaard wordt en Junior recht heeft op een tegemoetkoming.

Ook de derde isoleercelplaatsing was naar aanleiding van het bij zich dragen van een scherp voorwerp. De klachtencommissie benoemt in haar oordeel dat Junior ditmaal niet gezien is door een gedragsdeskundige. Een persoon dient vooraf aan een isoleercelplaatsing gezien te worden door een deskundige. Deze kan de gemoedstoestand van een persoon beoordelen en nagaan of een isoleercelplaatsing wellicht te bezwarend is. De klachtencommissie is daarom van mening:

“ Omdat schending van dit vereiste kan betekenen dat een ingeslotene (dagen) in afzondering verblijft onder camerabewaking terwijl hij daar psychisch of op andere medische gronden niet toe in staat is, gaat de beklagcommissie niet lichtvaardig voorbij aan schending van dit wettelijke vereiste”

Junior had om deze reden niet in isolatie mogen worden geplaatst. De klacht is gegrond verklaard.

De klachtencommissie heeft dus twee klachten gegrond verklaard op basis van het ontbreken of te laat afgeven van de schriftelijke mededeling. Het spijtige bij deze klachten is dat de klachtencommissie zich niet uitspreekt over de inhoud van de klacht, maar enkel de klacht gegrond heeft verklaard op basis van procedurefouten. Zo hebben we bijvoorbeeld geklaagd dat de isoleercelplaatsing van Junior een schending van mensenrechten is. Voor deze klacht maakten we gebruik van een modelklacht, die werd opgesteld in samenwerking met het Nederlandse Juristen Comité voor de Mensenrechten_(NJCM)⁴. In het klaagschrift leggen we uitgebreid uit waarom deze maatregel niet past in vreemdelingendetentie en hoe dit in strijd is

⁴ Zie ook: <https://meldpuntvreemdelingendetentie.nl/klacht-over-isolatie-en-samenwerking-met-pilp/>

met het verbod op foltering of vernederende behandeling. Echter is bij de beslissing van de beklagcommissie niet gelet op het schadelijke karakter van isolatie, terwijl dit juist is wat het Meldpunt Vreemdelingendetentie duidelijk wil maken.

Visitatie

Voorafgaand aan bijna elke isoleercelplaatsing werd Junior gevisiteerd⁵. Visitatie is het uitwendig schouwen van de openingen van het lichaam. Iemand die gevisiteerd wordt, moet zich volledig uitkleden en bukken, zodat lichaamsholtes gecontroleerd kunnen worden. Normaliter zou visitatie enkel plaats mogen vinden als alternatieven, zoals fouilleren of een bodyscan, niet toereikend zijn. Iedere keer dat Junior gevisiteerd is, is geen gebruik gemaakt van een alternatief. Bovendien werden de alternatieven hem nooit voorgesteld. Daarnaast is Junior tweemaal gevisiteerd in het bijzijn van vrouwelijke medewerkers, wat absoluut niet zou mogen.

Visitatie is een erg vernederende ervaring voor een persoon. Een van deze visitaties heeft extra traumatiserend uitgepakt voor Junior: hij is tegen de grond gewerkt en zijn kleren zijn van zijn lijf getrokken. Gedurende deze traumatische visitatie is niet enkel uitwendig geschouwd, maar is Junior ook inwendig getoucheerd. Dit was bovendien de tweede keer die dag dat hij werd gevisiteerd.

Wij hebben voor Junior meerdere klachten ingediend tegen de visitaties. Tot nu toe zijn er drie uitspraken gedaan: twee klachten zijn gegrond verklaard en één is ongegrond verklaard. Over één klacht is nog geen uitspraak gedaan.

De eerste klacht is tot onze teleurstelling enkel gegrond verklaard, omdat deze vooraf ging aan een isoleercelplaatsing die foutief is verlopen. De klachtencommissie heeft zich niet uitgesproken over de onmenselijke aard van visitatie. De tweede klacht over visitatie is gegrond verklaard, vanwege de inwendige touchatie die heeft plaatsgevonden. De klachtencommissie is van mening dat visitatie enkel mag worden uitgevoerd zoals het wettelijk⁶ is beschreven, het uitwendig schouwen.

⁵ Zie ook: <https://meldpuntvreemdelingendetentie.nl/visitatie/>

⁶ Art. 29 lid 3 PBW

De klachtencommissie verklaarde de derde klacht ongegrond. Gedurende de zitting vertelde de directie dat niet alles te zien is op een bodyscan. Zo is metaal bijvoorbeeld wel te zien, maar glas niet. Volgens de klachtencommissie was het in dit geval begrijpelijk dat geen gebruik is gemaakt van de minder ingrijpende bodyscan. In het verweer zegt de directie dat Junior wel door de bodyscan ging, maar daarna alsnog werd gevisiteerd. Echter geeft Junior zelf aan dat er nooit gebruik is gemaakt van de bodyscan en dat er meteen werd overgegaan tot visitatie.

Tijdens de zittingen over visitatie heeft de directie zichzelf tegengesproken over het gebruik van de bodyscan. Gedurende de eerste zitting zei de directie dat er standaard gevisiteerd wordt bij een isoleercelplaatsing, omdat de bodyscan te ver weg stond. Tijdens de tweede zitting werd echter gezegd dat altijd gebruik wordt gemaakt van een bodyscan, tenzij deze niet voldoende informatie zou kunnen geven. Het was zowel voor ons als de klachtencommissie niet duidelijk wat het beleid is.

Luchten & Weekgeld

Junior heeft meerdere keren niet mogen luchten⁷. Luchten is een fundamenteel recht voor ingeslotenen⁸. De eerste keer dat Junior niet heeft mogen luchten, was hij volgens de directie uitgeschreven, omdat hij uitgezet zou worden. Doordat de uitzetting niet was doorgegaan, werd Junior diezelfde dag opnieuw ingeschreven in het detentiecentrum. Volgens de directie telt dit als een nieuwe binnenkomst en moest Junior in quarantaine. Hierdoor heeft hij niet meer mogen luchten. Er is niet gekeken naar de individuele situatie van Junior en hierdoor is hij in zijn rechten geschaad. De directie had meer inspanningen moeten verrichten om Junior alsnog te kunnen laten luchten, ongeacht de quarantaine. De klachtencommissie heeft deze klacht gegrond verklaard.

Bij de tweede klacht over het niet mogen luchten, heeft Junior drie dagen lang niet gelucht. Volgens de directie had Junior zelf geweigerd om te luchten, maar dit klopt niet helemaal. Junior mocht niet roken van de bewakers, omdat hij uit protest niet meer at en dronk. Voor hem betekende de weigering van het roken, dat hij dan ook niet mocht luchten en weigerde

⁷ Zie ook: <https://meldpuntvreemdelingendetentie.nl/luchten/>

⁸ EHRM 10 januari 2012, ECLI:CE:ECHR:2012:0110JUD004252507 (Ananyev e.a./Rusland), par. 150; EHRM 3 mei 2016, ECLI:CE:ECHR:2016:0503JUD005679613 (Abdi Mahamud/Malta), par. 82.

hij dus om de cel uit te komen. Tijdens de zitting gaf de directie toe, dat zij niet begrepen waarom Junior door zijn hongerstaking van het personeel niet meer mocht roken. De klachtencommissie verklaarde de klacht gegrond, omdat Junior op basis van foutieve informatie had geweigerd te luchten.

Doordat Junior uitgeschreven was, heeft hij die week ook zijn weekgeld niet ontvangen. Met dat geld kunnen ingeslotenen boodschappen doen en bellen. Wij zijn van mening dat hij alsnog zijn weekgeld had moeten ontvangen en hebben daarvoor een klacht ingediend. Op dit moment is deze klacht nog in behandeling.

Persoonlijke hygiëne

Junior heeft meerdere malen niet zelfstandig mogen douchen en zijn tandenpoetsen. Junior zou alleen onder toezicht mogen douchen. Door de traumatische ervaringen met visitatie wilde Junior absoluut niet onder toezicht douchen, hij vond dat té vernederend. Bovendien heeft hij tweemaal een week lang in dezelfde scheurjurk rondgelopen, omdat hem geen schone kleding werd aangeboden.

Een van de klachten hierover werd gegrond verklaard, omdat het voortkwam uit een isolatie die niet volgens de regels is uitgevoerd. De klachtencommissie geeft hier wederom geen inhoudelijke beoordeling. De klacht over de kleding werd ongegrond verklaard. Volgens de klachtencommissie had Junior wel de gelegenheid om een schone scheurjurk aan het personeel te vragen. De directie zou hier dus wel aan haar zorgplicht hebben voldaan, volgens de klachtencommissie.

De uitzettingen

Gedurende zijn verblijf in vreemdelingendetentie, is tot drie keer toe geprobeerd Junior uit te zetten naar Congo⁹. De eerste keer dat een vlucht naar Congo voor Junior geboekt is, is deze niet doorgestaan, omdat Congo de LP niet meer accepteerde. Bij de volgende twee vluchten, die voor Junior geboekt waren, besloot de piloot om niet op te stijgen met Junior aan boord.

⁹ Zie ook: <https://meldpuntvreemdelingendetentie.nl/over-uitzettingen/>

Vooral de pogingen waarbij de piloot niet wilde opstijgen hebben heel traumatiserend uitgekapt. De eerste keer werden bij Junior handboeien en tie-wraps omgedaan. In het vliegtuig moest hij liggend op de schoot van de escorts gaan liggen, zodat passagiers hem niet zouden zien. Hij kreeg een doek over zijn hoofd, waardoor hij weinig lucht kreeg. Daarna is hij bij zijn keel gepakt en heeft de Koninklijke Marechaussee gedreigd hem een klap te geven. Vervolgens heeft een van de escorts zijn kaak dichtgeklemd. Ook zijn tweede uitzetting is zeer gewelddadig verlopen. Hij werd geboeid in een scheurjurk naar het vliegveld gebracht. Door een medewerker van de Koninklijke Marechaussee is tegen hem gezegd: “We gaan je keihard pakken”. Eenmaal in het vliegtuig is hem hardhandig de mond gesnoerd en zijn hem meerdere verwondingen toegebracht. Zo heeft een van de escorts het oog van Junior ingedrukt met zijn vinger en is er op zijn knie gestampt. Bij terugkomst in het detentiecentrum heeft hij hiervoor een dokter moeten zien. Ook voor de gewelddadige behandeling door de Koninklijke Marechaussee hebben wij een klacht ingediend.

Naast de klachten over deze gebeurtenissen, die wij voor hem hebben ingediend had Junior een rechtszaak met zijn eigen advocaat over de maatregel van bewaring. Tijdens de zitting werd het geweld van de Koninklijke Marechaussee besproken en de visitaties in het detentiecentrum. Op 15 november heeft de Rechtbank Den Haag hier een [uitspraak](#) over gedaan. Ondanks al deze traumatiserende gebeurtenissen heeft de Rechtbank het beroep ongegrond verklaard. Zij zijn van mening dat het geweld van de Koninklijke Marechaussee niet disproportioneel was en dat de plaatsing in vreemdelingendetentie als gevolg niet onrechtmatig was. Meldpunt Vreemdelingendetentie is het absoluut niet eens met deze uitspraak.

Na drie mislukte pogingen om Junior uit te zetten, is hij op 5 november 2021 uitgezet naar Congo. Junior heeft de uitzetting als erg moeilijk ervaren. Bij aankomst in Congo werd hij nog twee dagen vastgehouden in een politiecel. Toen hij vrijkwam, bleek dat al zijn spullen waren verdwenen. Wij hebben achteraf nog geprobeerd om de bagage terug te krijgen via de luchtvaartmaatschappij, maar dit is helaas niet gelukt.